

Csiki Tamás

SIPRI Yearbook – 2008

A biztonsági tanulmányok egyik fő kutatási területe a fegyverkezés, fegyverzetellenőrzés kérdésköre. A témával számos kormányzati és nem kormányzati, nemzeti és nemzetközi szervezet foglalkozik. Ezek közül talán az egyik legismertebb a fegyverkezés tág értelmezésű spektrumára specializálódott Stockholm International Peace Research Institute. A SIPRI, ahogy sokan emlegetik, immár több évtizedes múlttal a háta mögött, máig egyre bővülő „termékkínálattal” vonja magára a kutatók, szakemberek, politikusok, diplomaták, a kérdés iránt érdeklődők figyelmét. Cikkünkben az intézet legismertebb és napjainkban már alapvetőnek számító évkönyvsorozatának nemrégiben megjelent 2008-as kötetét mutatjuk be.

A Stockholm International Peace Research Institute

1964-ben maga az akkori svéd miniszterelnök, Tage Erlander tett javaslatot tudományos körökben arra, hogy Svédország történelmének leghosszabb – 150 éves – háborítatlan békés korszaka előtt tisztelegve konfliktuskutató központot hozzanak létre. Két évvel később a nagyszabású terv megvalósult: megalapították a stockholmi székhelyű Nemzetközi Békekutató Intézetet, hogy a béke- és konfliktuskutatás fegyverkezési, fegyverzetellenőrzési és leszerelési aspektusaival foglalkozzon. Tevékenységi körét elsősorban olyan politikai, gyakorlati alkalmazott kutatásokban jelölték meg, melyek ez elméleti kutatások eredményeire támaszkodva törekszenek a nemzetközi konfliktusok békés rendezési lehetőségeinek jobb megértésére. E munkájukban a kutatók csak nyílt forrásokra támaszkodnak.

Az intézet működéséhez szükséges anyagi forrásokat – a parlament jóváhagyásával – a svéd kormány biztosítja. Ez a

kormányzati forrás szinte egyedülálló módon arra is lehetőséget biztosít, hogy a kutatási anyagokat ingyen, nyíltan elérhetővé tegyék a külső felhasználók számára is. Irányító testülete mellett külön tanácsadó bizottság segíti a közel harminc nemzetkö-

A SIPRI jelenlegi kutatásai az alábbi területeket ölelik fel:

SIPRI Évkönyv: euroatlanti biztonság és fegyverzetellenőrzés; fegyveres konfliktusok és konfliktuskezelés; nonprolifерáció és exportszabályozások; vegyi és biológiai fegyverek; védelmi költségvetés és fegyvergyártás; fegyverkereskedelem.

Legfrissebb kiadványaik: Terrorism in Asymmetrical Conflict (SIPRI Research Report, No. 23.); Chemical and Biological Non-Lethal Weapons (SIPRI Policy Paper, No. 23.); Stemming Destabilizing Arms Transfers (SIPRI Insights on Peace and Security, 2008/3.); Humanitarian Military Intervention és egyéb kötetek.

SIPRI Yearbook 2008: Armaments, Disarmament and International Security.

Az egyes kiadványok a kutatóintézet honlapján (www.sipri.org) érhetőek el, és többségük elektronikus formában le is tölthető. Megrendelésükre nyomtatott formában is van lehetőség.

zi szakember munkáját. Elemzőik döntően svédek, britek, amerikaiak, de szinte minden régióból képviseltetik magukat kutatók: kolumbiai, maláj, iraki, kínai munkatársakkal is dolgoznak.

Kiadványok

Nem csupán a kutatóintézet kutatásainak köre széles: az eredményeket is változatos formában jelentetik meg, és széles körben terjesztik. A kutatók, elemzők, szakértők és szerkesztők munkájának eredményeként a felhasználók az alábbi rendszeres kiadványokat vehetik kézbe.

A *SIPRI Research Reports* a fegyverkezés és biztonság összefüggéseinek kiemelkedő jelentőségű és aktuális témáit elemző kutatási anyagok gyűjteménye. Az elemzők a SIPRI fő profiljába tartozó nagyobb kutatási területek legújabb eredményeinek összegzésével nem csupán aktuális és hiteles forrást kívánnak biztosítani az adott témában, hanem a vonatkozó hivatalos dokumentumokat és adatokat is feldolgozzák.

A legújabb – a sorban immár 23. – jelentés *Terrorism in Asymmetrical Conflict* címmel azt a célkitűzést fogalmazta meg, hogy a 21. századi terrorizmus kapcsán túllépjen a hagyományos megközelítéseken, megszokott válaszokon. A szélsőséges ideológia vonatkozásai és a nem állami szereplők szerveződési modelljei közötti szinergiát vizsgálja, amely aszimmetrikus konfliktusokban terrorista eszközök és módszerek alkalmazását eredményezi. A szerző amellett érvel, hogy ez az elem teszi olyan ellenállóvá a modern terrorszervezeteket az állami vagy nemzetközi fellépéssel szemben, annak ellenére is, hogy ezek a szereplők alapvetően sokkal erősebbek. A nemzetek feletti szélsőséges ideológia, amelyet például az al-Káida terjeszt, olyan nagymérté-

kű mobilizációs potenciállal rendelkezik, hogy globálisan sem világi, sem mérsékelt iszlám ideológiai irányzatokkal nem lehet ellensúlyozni. A kiadvány elektronikus formátumban elérhető az intézet honlapján.

A *SIPRI Policy Papers* hasonlóképpen a fegyverkezés és biztonság összefüggéseit elemzik, azonban rövidebb esettanulmányokon keresztül, amelyekhez ajánlásokat is társítanak az elemzők. A minden negyedévben megjelenő kiadványsorozat legújabb tagja a *Chemical and Biological Non-Lethal Weapons*. A tanulmány azokat a biológiai és vegyi anyagokat vizsgálja, amelyek fegyverként alkalmazva nem sebesítik meg, nem ölik meg az ellenséget, csupán harc képtelenné teszik. Az elemzés célja, hogy rámutasson a nemzeti és nemzetközi szabályozások olyan hiányosságaira, amelyek miatt ilyen anyagok önmagukban vagy más, hagyományos fegyverekkel együtt ellenőrizhetetlen felhasználókhoz kerülhetnek. Kellő figyelmet kell fordítani arra, hogy a tudományos–technológiai fejlesztések legújabb eredményeit nemcsak a tervezett cél érdekében, például rendfenntartás, békefenntartás vagy terroristaellenes műveletek során használják fel, hanem illetéktelen kezekbe kerülve közvetlen károkozásra is. Az ajánlások gyakorlati, technikailag is kivitelezhető javaslatokat fogalmaznak meg az ezt lehetővé tevő „kiskapuk” megszüntetésére.

A havonta megjelenő *SIPRI Policy Brief* a legaktuálisabb biztonságpolitikai események rövid, lényegre törő elemzése. A 2008. novemberi legújabb szám *South Ossetia and Abkhazia: placing the conflict in context* címmel a sokak által értelmezett és értékelt augusztusi orosz–dél-oszét–grúz hatnapos háborút elemzi azzal a céllal, hogy túllépjen a szokásos párhuzamokon Koszovóval, és a hagyományos Nyugat–Oroszország stratégiai ellentét hangoztatásán. Tárgyalja az

észak-kaukázusi területek kérdését, a Fekete-tenger térségére vonatkozó hatásokat; Törökország közvetítő szerepét, valamint elméleti oldalról a konfliktus helyi eszkalációs, de nemzetközi szinten szélesebb körre át nem terjedő folyamatát.

A *SIPRI Insights on Peace and Security* mindig egy-egy aktuális, fegyverkezéssel, konfliktussal kapcsolatos kérdés gyakorlati vonatkozásaiba enged bepillantást. A 2008. évi 3. szám *Stemming destabilizing arms transfers: the impact of European Union air safety bans* címmel vizsgálja az Európai Uniónak az illegális fegyverkereskedelem felszámolását célzó légi közlekedési és légi szállítási szabályzóit. A beszámoló része a SIPRI CIT-MAP (*Countering Illicit Trafficking-Mechanism Assessment Project*) programjának, ami a hidegháború vége óta nem tapasztalt mértékű uniós légi szállítási jogszabályi szigorítások hatáseit, hatékonyságát vizsgálja.

Ami az önálló köteteket illeti, a kutatóintézet a mai napig már több mint 250 kiadványt jelentetett meg, amelyekben harmincnál is több önálló kutatás szerepel. A könyvek megrendelhetők az intézet kiadójától vagy a kereskedőtől, ugyanakkor máshol nem jellemző módon elektronikus formában az intézet honlapjáról is letölthetők.

Legújabb kiadványuk a humanitárius válságkezelés témájával foglalkozik, *Humanitarian Military Intervention: The Conditions for Success and Failure* címmel. A kötet annak az elméleti alapnak a teljesülését vizsgálja, miszerint bármely humanitárius célú katonai beavatkozásnak több pozitív eredménye kell, hogy legyen, mint esetleges negatív hatása. A szerző hat konfliktusövezetben – többek között Észak-Irak, Szomália, Ruanda, Bosznia-Hercegovina, Koszovó és Kelet-Timor – 17 katonai beavatkozást vizsgál az 1990-es évekből saját analitikai módszerével.

SIPRI Update. Az aktuális események, a kutatóintézettel, kutatásokkal, kiadványokkal, „szolgáltatásokkal” kapcsolatos legújabb hírek, tájékoztatók szinte naprakész követhetősége érdekében a kutatóintézet havonta kibocsátja elektronikus hírlevelét *SIPRI Update: Global Security & Arms Control* néven, amelyre honlapjukon bárki feliratkozhat. Az érdekeségek között minden számban szerepel „a hónap ténye”, amely a 2008. novemberi számban az ázsiai katonai kiadásokra vonatkozik.

„Az ázsiai katonai kiadások 2007-ben reálértékben 7,9 százalékkal emelkedtek, és elérték a 200 milliárd USD-értéket. A régió katonai kiadásai 25 százalékkal növekedtek 2003 óta, és 53 százalékkal 1998-hoz képest. Az elmúlt évtizedben a kiadások növekedésének éves átlagos értéke 4,8 százalék volt. Kína, India, Japán és Dél-Korea költi a legtöbbet fegyverkezésre, sorrendben 66, 28, 40 és 26 milliárd USD értékű kiadással 2007-ben. Összehasonlításképpen: e négy ország adja az egész régió összes fegyverkezési kiadásának 80 százalékát.”

SIPRI Yearbook – 2008

Az évente megjelenő évkönyv kétségtelenül az intézet legismertebb kiadványa, a szerkesztők szerint „a legalaposabb, legszélesebb körű kiadvány, amely a nemzetközi és regionális biztonság és konfliktusok, békefenntartó műveletek, védelmi költségvetés, fegyvergyártás és -kereskedelem, tömegpusztító fegyverek, fegyverzetellenőrzés, -csökkentés és -leszerelés, valamint non-prolifерáció kérdésköreinek teljes spektrumát felöleli.” Az idén 39. alkalommal megjelenő évkönyv mindenképpen alapvető kiadvány biztonságpolitikai körökben, melyre az is bizonyítékul szolgálhat, hogy a kutatóintézetet a világ 30 legismertebb „agytrösztje” közé sorolták be 2008 tavaszán a *Think Tanks and Civil Societies Program* keretében végzett, több mint 5000 szervezetet vizsgáló nemzetközi felmérésben.

Az évkönyv, amely 1987-ig *World Armaments and Disarmament: SIPRI Yearbook*

néven jelent meg, mindig a megjelenést megelőző év eseményeit dolgozza fel és foglalja össze. E kiadásban a szerkesztők nagy hangsúlyt fektetnek az erőszak fragmentációjára, azaz a nem állami szereplők növekvő szerepére a helyi konfliktusokban. A szerzők rámutatnak a globális fegyverkezés és a védelmi kiadások növekedésére, a hagyományos és nem hagyományos fegyverzetek növekvő hozzáférhetőségére és terjedésük veszélyére. Kiemelik, hogy gyengülnek azok a multi-, bi- és unilaterális intézmények és mechanizmusok, amelyekkel az államok felléphetnek e folyamatok ellenében.

A kötet 11 tematikus fejezetbe tagolt három átfogó részből áll, amelyek mindegyikében részletes és jól összevethető táblázatos adatsorok egészítik ki az események ismertetését és elméleti értékelését. A leíró adatok forrásai és a feldolgozás metodológiája szintén alapos és átfogó jelleggel jelenik meg minden fejezetben.

I. Biztonság és konfliktusok, 2007

A fegyverkezéssel kapcsolatos biztonsági ügyekre tekintve két trendnek kell kiemelkedő figyelmet szentelnünk. Egyrészt a meglévő nemzetközi egyezményeket, konvenciókat, megállapodásokat több oldalról is folyamatos kihívások érik a nemzetközi politikában, melyek kiüresedésüket vagy felbomlásukat eredményezhetik. Másrészt az elmúlt időszakban ismét egyre nagyobb figyelmet kap a nonprolifерáció, egyes technológiák terjedésének és a hagyományos fegyverek kereskedelmének kérdése is, ami jó esélyt teremthet a további tárgyalásra. A SIPRI igazgatója és egyben a 2008-as kiadás főszerkesztője, Bates Gill ezekben a trendekben elsősorban a cse-

lekvés lehetőségét látja és emeli ki. Mindemellett természetesen nem szorulnak háttérbe az alábbi tényezők sem: a kulcsfontosságú anyagok, technológiák és ismeretek ellenőrizetlen terjedésének fennálló veszélye, a hagyományos fegyveres konfliktusok komplexitásának növekedése, a hagyományos fegyverkezés növekvő mértéke, a vezető hatalmak közötti konszenzus megbomlása, és ennek következményeként a fegyverzetellenőrzéshez kapcsolódó intézmények, rezsimek gyengülése.

Euroatlanti biztonsági szervezetek és kapcsolatok

Térségünket illetően 2007-ben három tényezőt lehetett jól körülhatárolhatóan, de egymástól el nem választva nyomon követni: Oroszország magabiztosságának visszatérését, ezzel párhuzamosan a provokatív amerikai lépések hatására az elidegenedés és feszültség növekedését a NATO-val szemben, valamint az EU határozatlanságát, ami a szervezeti bővítés sikere ellenére az intézményi mélyítés elmaradásával magyarázható.

Az események mögött kirajzolódnak a välös erőviszonyok, illetve szándékok. Szergej Ivanov orosz védelmi miniszter 2007 februárjában tett bejelentést a tervezett öttrillió rubel (189 milliárd USD) értékű új orosz fegyverkezési programról, amelynek keretében 2015-ig a rendszerben lévő eszközök 45 százalékát kívánják modernebb eszközökre cserélni. E fejlesztés kiemelten érintené a hadászati nukleáris erőket (interkontinentális ballisztikus rakéták, stratégiai bombázók és ballisztikusrakéta-hordozó tengeralattjárók) és az orosz hadiflottát (repülőgép-hordozók). Az orosz képességek újjáéledésének több példáját is láthattuk az év folyamán: sikeres több robbanófejes ballisztikus rakéták tesztelése zajlott év közben; augusztusban a stratégiai bombázók kezdték

újra ellenőrző repüléseiket az észak-atlanti térségben és az Északi-tengeren; decemberben pedig az Admiral Kuznyecov repülőgép-hordozó futott ki a Földközi-tengerre.

A NATO és az EU, valamint Oroszország között döntően négy területen folytak viták az év során: az amerikai rakétapajzs, a CFE-szerződés, Koszovó, valamint az energia-biztonság kérdéseiben – megoldás azonban egyik esetben sem született. A transzatlanti kapcsolatok esetében a hagyományos együttműködést a növekvő globális kihívások és feladatok tették bonyolulttá, mert a konszenzust és az elkötelezett részvételt egyre nehezebb volt megteremteni.

A fegyveres konfliktusok jellemzői

A fegyveres konfliktusok általános jellemzőit illetően 2007-ben is folytatódott az a trend, hogy a fegyveres szereplők és az erőszakot alkalmazók száma tovább nőtt a világ konfliktusaiban. Mivel az erőszakkal élők egyre inkább nem állami szereplők, a harci cselekmények és azok következményei is más formát öltenek: alacsonyabb a közvetlenül a harcokban elesettek, ugyanakkor jelentősen nőtt a polgári áldozatok, sebesültek, menekültek és egyéb módon kárt szenvedők száma. Ezzel párhuzamosan az erőszak különböző motivációs formái – így például a terrorizmus, szektáriánus erőszak és más közösségeken belüli erőszakformák – között is egyre jobban elmosódni látszik a határvonal. Aggasztó folyamatok jelzik, hogy ezek a folyamatok „önfenntartóvá válnak”, és akkor sem érnek véget vagy csökken az intenzitásuk, amikor a konfliktus alapvető ellentéteit valamelyest kezelni tudják.

A fejezet Irak, Szudán és Pakisztán esettanulmányaival támasztja alá a szerző megállapításait, valamint külön mellékletben szolgáltat számszerű adatokat regionális bontásban az 1998 és 2007 közötti időszak jelentős fegyveres konfliktusairól és azok jellemzőiről.

Békeműveletek tervezése és végrehajtása
2007 talán legjelentősebb eredménye a békeműveletek tervezése terén, hogy az ENSZ megkezdte az Integrált Művelési Tervező Folyamat (*Integrated Missions Planning Process – IMPP*) működtetését a „Békefenntartás – 2010” reform-célkitűzésének részeként. A szervezet az IMPP által kíván egységes keretet kialakítani a többdimenziós békeműveletek számára, amelynek már kiemelt része a célszországban zajló helyi tervezés és konzultáció is. Ennek szellemében zajlott két új művelet – az UNAMID (az Afrikai Unió és az ENSZ „hibrid missziója” Darfúrban) és a MINURCAT (az ENSZ missziója a Közép-afrikai Köztársaságban és Csádban) tervezése is.

Az Európai Unió válságkezelő képességeit elsősorban Európában és Afrikában használta: a 2006 óta működő EUPT Kosovo (*EU Planning Team for Kosovo*) folyamatosan tervezte az UNMIK feladatait átvevő EULEX- (*EU Rule of Law Mission*) missziót, amely végül 2008 februárjától települt, valamint elkezdődött az EUFOR Tchad/RCA (az Európai Unió katonai missziója Csádban és a Közép-afrikai Köztársaságban) művelet tervezése is.

A fejezet melléklete részletes adatokkal és jellemzőkkel szolgál a világban ma zajló békeműveletek számszerű adatairól és jellemzőiről, valamint egy rövid regionális áttekintést és missziókra lebontott létszám-, áldozat- és költségadatokat is közöl.

II. Védelmi költségvetés és fegyverkezés, 2007

Védelmi költségvetés

Az évkönyv valószínűleg legismertebb része a világ valamennyi államának védelmi költségvetésére kiterjedő részletes

áttekintés. 2007-ben a világ összes katonai kiadását 1339 milliárd USD-ra becsülik, ami 2006-hoz képest reálértéken hat-százalékos emelkedést, 1998 óta pedig 45 százalékos növekedést jelent. Ez az összkiadás a világ GDP-jének 2,5 százalékaival egyenértékű, azaz a Föld minden lakosára fejenként átlagosan 202 USD védelmi kiadás jut. Mint korábban, úgy 2007-ben is az USA katonai kiadásai képviselték a legnagyobb tételt – az összes 45 százalékát –, majd Nagy-Britannia, Kína, Franciaország és Japán következik egyenként négy-öt százalékkal. Az Egyesült Államokkal kapcsolatban érdemes megjegyezni azt is, hogy 2001 óta 59 százalékkal nőtt a védelmi költségvetése, amire a második világháború óta nem volt példa.

A védelmi kiadásokkal foglalkozó fejezet melléklete adatokat közöl az egyes régiók, országok, nemzetközi szervezetek védelmi költségvetéséről USD-ben, az adott állam pénznemében, valamint a GDP arányában az 1998–2007 közötti időszakra. A kiadványban szereplő adatok elérhetők a SIPRI online adatbázisaiban is.

Fegyvergyártás

A világ fegyvergyártását hasonlóan átfogó adatgyűjtés alapján elemzik a szakértők – a kínai fegyvergyártás kivételével, melyről nyílt források csak korlátozottan állnak rendelkezésre. A beszerezhető információk, adatok alapján a SIPRI által rangsorolt száz legnagyobb fegyvergyár 315 milliárd dollár forgalmat könyvelhetett el 2006-ban, ami nominálértékben kilencszázalékos növekedést jelent 2005-höz képest. A vizsgált 100 legnagyobb védelmi ipari vállalat közül 41 az USA-ban, 34 Nyugat-Európában, nyolc Oroszországban, négy-négy Japánban és Izraelben, három pedig Indiában található. A növekedés a továbbra is fennálló háborús elkötelezettségek és az ebből származó igények következtében elsősorban ez esetben is az amerikai védelmi ipart érintette. A legnagyobb forgalmat a páncélozott járművekre specializálódott vállalatok, valamint a csúcstechnológiát képviselő elektronikai és kommunikációs vállalatok bonyolították le.

Hét, egyenként egymilliárd dollár értékét meghaladó jelentős vállalati transzformáció (egyesülések, felvásárlások) ment végbe az észak-amerikai és a nyugat-eu-

Sorrend	Ország	Védelmi kiadások (Mrd USD)	Részesedés a világban (%)	Védelmi kiadás/fő (USD)	A GDP %-ában (2006)
1.	USA	547	45	1799	4,0
2.	Nagy-Britannia	59,7	5	995	2,6
3.	Kína	58,3	5	44	2,1
4.	Franciaország	53,6	4	880	2,4
5.	Japán	43,6	4	339	1,0
6.	Németország	36,9	3	447	1,3
7.	Oroszország	35,4	3	249	3,6
8.	Szaúd-Arábia	33,8	3	1310	8,5
9.	Olaszország	33,1	3	568	1,8
10.	India	24,2	2	21	2,7
Összesen		925	76		
Világ		1214	100	183	2,5

A világ tíz legmagasabb védelmi költségvetése, 2007 (Kína és Oroszország esetében becsült adatok)

rópai védelmi iparban. Ezen túlmenően az Európai Védelmi Ügynökség és az Európai Bizottság továbbra is az európai védelmi ipar integritásának és összehangoltságának növelését sürgette. Oroszország hasonlóképpen a nagy múltra visszatekintő hazai hadiipar megerősítésére és állami irányítás alatt történő összpontosítására törekedett. A fejezet melléklete a vizsgált védelmi ipari vállalatok forgalmát tekinti át.

Nemzetközi fegyverkereskedelem

A nyílt forrásból származó adatok összesítése alapján 2007-ben az előző évhez képest a jelentős hagyományos fegyverkategóriák kereskedelmében csökkenés volt tapasztalható. Ugyanakkor a 2003–2004-ben kezdődött növekedési trendet ez még nem töri meg. Ebben az időszakban az öt legnagyobb fegyverellátótól – az Egyesült Államoktól, Oroszországtól, Németországtól, Franciaországtól és Nagy-Britanniától – származott a szállítások 80 százaléka. A legjelentősebb vásárlók Ázsia regionális hatalmai (India, Kína, Dél-Korea), a NATO-tag Törökország és Görögország, valamint az Egyesült Államok szövetségesei a „globális terrorizmus elleni háborúban”, illetve az USA katonai segélyeinek közel-keleti és ázsiai kedvezményezettjei.

2007-ben először csökkent a Kínába (2003–2007 között a legjelentősebb egyéni vásárlónak) szállított fegyverek mennyisége, ami a SIPRI elemzői szerint potenciális fordulatot is jelenthet a globális folyamatokban. Véleményünk szerint ilyen rövid távon ez még túlzó felvetés, különösen azért, mert Kína saját fegyvergyártásáról nem rendelkezünk átfogó ismeretekkel. A Dél-Amerikába irányuló szállítások növekedését szintén látványos hírvérés kísérte, valós súlyuk azonban nem változtatja meg a globális fegyverkezési trendeket.

A fejezet mellékletei átfogó adatokat adnak a hagyományos fegyverek szállítóirol és vásárlóirol, valamint a kereskedelem értékéről.

III. Nonprolifерáció, fegyverzet-ellenőrzés és leszerelés, 2007

Nukleáris nonprolifерáció

A nukleáris tudás, technológia, anyagok és fegyverek terjedése terén a fő kérdés 2007-ben is Irán és Észak-Korea nukleáris programja, az USA és India technológia-transzfere, a genfi leszerelési konferencia sikertelen tárgyalásai, és a globális hasadóanyagkereskedelmet tiltó egyezmény (*Fissile Material Cut-off Treaty – FMCT*).

Iránnal szemben 2007-ben az ENSZ BT 1747. számú határozata további szankciókat vezetett be annak érdekében, hogy a nemzetközi közösség elérje a nukleáris program, az urándúsítás felfüggesztését. Észak-Korea esetében a folytatódó hatoldalú tárgyalások kétlépcsős akcióterv elfogadását eredményezték. Észak-Korea elfogadta, hogy előbb bezárja, majd felszámolja nukleáris létesítményeit, ugyanakkor az év végére nem tett eleget vállalt kötelezettségeinek. Az USA nukleáris technológia-transzferről szóló megállapodása Indiával széles körű visszatetszést keltett a nemzetközi közösségben, hiszen szöges ellentétben áll azzal a gyakorlattal, amit más államokkal szemben igyekszik érvényesíteni. A genfi leszerelési konferencia és az FMCT-tárgyalások pedig továbbra sem hoztak áttörést.

A fejezet mellékletei bemutatják a világ atomhatalmainak (Egyesült Államok, Oroszország, Nagy-Britannia, Kína, Franciaország, Izrael, India, Pakisztán, Észak-Korea) ismert és becsült eszközállományát, beleértve a hordozóeszközöket és a felhalmozott hasadóanyag-készleteket is.

Ország	Hadászati robbanófej	Nem hadászati robbanófej	Összes robbanófej
USA	3575	500	4075
Oroszország	3113	2076	5189
Nagy-Britannia	185	–	185
Franciaország	348	–	348
Kína	161	15	176
India	–	–	60–70
Pakisztán	–	–	60
Izrael	–	–	80
Összesen			10 183

A világ nukleáris eszközei, 2008. január (becslés)

Emellett önálló tanulmány elemzi és értékeli az Egyesült Államok rakétavédelmi terveit és azok technikai kivitelezhetőségét.

A vegyi és biológiai anyagokból származó biztonsági fenyegetések csökkentése

A nukleáris technológiából származó veszélyeken túlmenően az évkönyv áttekinti a 2007-es év fejleményeit a veszélyes vegyi és biológiai anyagok ellenőrzését célzó nemzetközi együttműködés terén is. Az 1972-es biológiai és toxinfegyver-tilalmi, valamint az 1993-as vegyifegyver-tilalmi egyezmény aláírói információcserével és a nemzeti intézkedések felügyeletével fokozták ez irányú törekvéseiket. Miközben az ENSZ e területet vizsgáló és felügyelő iraki különleges bizottságát feloszlatták, az év folyamán több klórgázzal elkövetett mérényletet hajtottak végre az országban, ami azt mutatja, hogy a veszély továbbra is fennáll. Végül külön tanulmány összegzi a WHO madárinfluenzával kapcsolatos szabályozásait és az ezeknek érvényt szerző nemzetközi együttműködés paramétereit.

Hagyományos fegyverzetellenőrzés

2007 legnagyobb kihívását a hagyományos fegyverek terén kétségtelenül a CFE-szerződés körül kialakult ellentét jelentette, amely végül Oroszország részvételének „felfüggesztését” eredményezte: ez

erősen megkérdőjelezi a rezsím fenntarthatóságát. Ezzel párhuzamosan a térség államai az EBESZ keretében további biztonság- és bizalomerősítő tárgyalásokat folytattak.

Globális jelentőségűek az év folyamán folytatott tárgyalások a gyalogsági aknák és az ún. fűrtös bombák elleni nemzetközi fellépésről. Ehhez társul a multilaterális exportellenőrző rezsimek éves tevékenységének összegzése és értékelése.

Az évkönyv mellékletei további hasznos áttekintő jellegű információkat is tartalmaznak: a nemzetközi fegyverzetellenőrzési egyezmények listáját és rövid tartalmi ismertetését; számos nemzeti, kormányközi és nemzetközi intézmény, szervezet elérhetőségét; valamint a 2007-es év releváns eseményeinek kronológiáját.

Adatbázisok

A SIPRI-honlap a kiadványok széles köre mellett az évkönyvben is megjelenő adatokat több online adatbázisban is hozzáférhetővé teszi a felhasználók számára. Az ingyenes, regisztrációt igénylő adatbázisok: Facts on International Relations and Security Trends (FIRST); Multilateral Peace Operations Database; SIPRI Data on Military Expenditure; SIPRI Data on Arms Transfers; SIPRI Data on Arms Production; SIPRI Data on National Export Control Systems. ■